

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE 4/2004 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av strafflagen och vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 13 april 2004 en proposition med förslag till lag om ändring av strafflagen och vissa lagar som har samband med den (RP 34/2004 rd) till lagutskottet för beredning.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat:

- en lagmotion med förslag till lagar om ändring av 20 kap. strafflagen och 5 a kap. 2 § tvångsmedelslagen (LM 16/2003 rd — Hanna-Leena Hemming /saml m.fl.), som remitterats till utskottet den 21 maj 2003,
- en lagmotion med förslag till lag om ändring av 17 kap. 18 § strafflagen (LM 33/2003 rd — Päivi Räsänen /kd), som remitterats till utskottet den 3 juni 2003,
- en lagmotion med förslag till lag om ändring av 20 kap. 9 § strafflagen (LM 148/2003 rd — Marja Tiura /saml m.fl.), som remitterats till utskottet den 17 februari 2004, och
- en åtgärdsmotion om teleavlyssning och teleövervakning vid koppleri (AM 16/2003 rd — Tuija Nurmi /saml), som remitterats till utskottet den 13 maj 2003.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utåtande (GrUU 13/2004 rd), som ingår som bilaga till betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jukka Lindstedt, justitieministeriet
- polisöverinspektör Jouni Välkki, inrikesministeriet
- statsåklagare Jorma Äijälä, Riksåklagarämbetet
- häradsåklagare Tove Myhrberg, Polisrättningen i Helsingfors härad
- kriminalinspektör Ari Määttä, Centralkriminalpolisen
- kriminalöverkommissarie Kari Tolvanen, polisrättningen i Helsingfors härad
- chefen för juridiska avdelningen Tomi Vuori, Gränsbevakningsväsendet
- resultatområdesdirektör Sirpa Taskinen, Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården Stakes
- generalsekreterare Kristiina Kouros, Förbundet för mänskliga rättigheter
- ordförande Johanna Sirkiä, Seksialan Liitto SALLI
- advokat Antti Riihelä, Finlands Advokatförbund
- direktör Valtteri Niiranen, Mediernas Centralförbund rf
- generalsekreterare Taina Riski, Kvinnoorganisationer i Samarbete NYTKIS rf
- ombudsman Jaana Kauppinen, Pro-tukipiste ry
- professor Pekka Koskinen
- juris doktor, docent Johanna Niemi-Kiesiläinen

- professor Ari-Matti Nuutila.

Skriftligt utlåtande har lämnats av

- Raiskauskriisikeskus Tukinainen
- professor Raimo Lahti
- vicehäradshövding, advokat Kirsi Tarvainen.

Samband med andra handlingar

Riksdagen har samtidigt med denna propositionen behandlat regeringens proposition om god-

kännande av andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och om ändring av 1 kap. 11 § strafflagen (RP 51/2004 rd — UtUB 7/2004 rd). I båda propositionerna föreslås en ändring i 1 kap. 11 § i strafflagen och därför har förslagen jämkats i detta betänkande.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

Regeringen föreslår att bestämmelserna om människohandel, koppleri och prostitution i strafflagen ska ändras. De hänger dels samman med att Finland ska kunna uppfylla sina internationella förpliktelser, dels med nationella behov.

Straffbestämmelsen om ordnande av olaglig inresa föreslås bli ändrad och tillämplig också på sådan inresa i Finland som avser transit genom landet. Vidare föreslås en ny straffbestämmelse om grovt ordnande av olaglig inresa.

I straffbestämmelsen om spridning av pornografisk bild föreslås flera mindre ändringar. En åldersgräns om 18 år i fråga om barn ska införas, uppräknningen av tillvägagångssätten i bestämmelsen kompletteras och försök till spridning görs straffbart. Strafflagen ska kompletteras med en ny straffbestämmelse om grov spridning av barnpornografisk bild. För innehav av barnpornografisk bild föreslås höjt maximistraff.

Regeringen vill skärpa maximistraffet för köp av sexuella tjänster av ung person. För handlingar med kopplerianknytning föreslås utvidgad straffbarhet. För koppleri ska också den straffas som genom förmedling av kontaktuppgifter eller på annat sätt marknadsför prostitution. Vidare ska bestämmelsens räckvidd utvidgas till inkvartering av personer som avser att ägna sig åt samlag mot ersättning om inkvarteringen främjar verksamheten på ett väsentligt sätt. I lagen föreslås vidare en ny straffbestämmelse om grovt koppleri.

I lagen ska införas nya straffbestämmelser om människohandel och grov människohandel.

Tvångsmedelslagen ska ändras så att det blir möjligt att ordna teleavlyssning när någon misstänks för grovt ordnande av olaglig inresa, grov spridning av barnpornografisk bild, grovt koppleri, människohandel eller grov människohandel.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 2004.

Lagmotionerna

I lagmotion LM 16/2003 rd föreslås att 20 kap. 9 a § i strafflagen ska kompletteras med brottsrekvisitet grovt koppleri. Vidare föreslås en sådan ändring i 5 a kap. 2 § i tvångsmedelslagen som medger teleavlyssning vid utredning av brottsmisstanke om grovt koppleri.

I lagmotion LM 33/2003 rd föreslås att 17 kap. 18 § i strafflagen ändras så att spridning också av sådant barnpornografiskt material blir straffbart som framställs i tecknad form eller som ljudinspelning.

I lagmotion LM 148/2003 rd föreslås att maximistraffet för koppleribrott höjs till fängelse i 6 år och att möjligheten att döma ut böter slopas i straffskalan.

Åtgärdsmotionen

I åtgärdsmotion AM 16/2003 rd föreslås att regeringen vidtar åtgärder för att koppleri ska om-

fattas av teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Regeringens proposition med förslag till ändring av strafflagen gäller fyra olika frågekomplex. Det första av dem är människohandel, som är en av de mest signifikanta formerna för organiserad brottslighet. Det är framför allt kvinnor som är föremål för människohandel. Det betyder att människohandeln har nära kopplingar med ett annat frågekomplex i propositionen, nämligen koppleri. Prostitutionen i Finland är numera i stor utsträckning organiserad och det handlar i regel om yrkesmässigt koppleri. Det tredje sakkomplexet i propositionen består av bestämmelser för att bekämpa barnpornografi. Trots att det inte har funnits något större nationellt behov av att ändra strafflagen på denna punkt har frågan ofta varit framme i det internationella mellanstatliga samarbetet. Det fjärde sakkomplexet består av helt nya bestämmelser om ordnande av olaglig inresa. Det är en form av organiserad brottslighet som blir allt allmänare och som likaså har motverkats genom ett brett internationellt samarbete.

Propositionen präglas av de föreslagna bestämmelsernas starka kopplingar till bakomliggande internationella åtaganden. En del av dem är kompletterande tilläggsprotokoll till internationella konventioner inom ramen för Förenta Nationerna, andra i sin tur rättsakter som antagits inom Europeiska unionen. Den starka koppling till internationella förpliktelser begränsar de facto den nationella lagstiftarens rörelsefrihet eftersom det inte längre går att påverka förpliktelsernas materiella innehåll.

Som framgår av propositionen (s. 65/II) har riksdagen ännu inte fått för godkännande alla de internationella konventioner vars genomförande

propositionen delvis har samband med. Som exempel kan nämnas åtminstone två tilläggsprotokoll till Förenta nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen) och FN-konventionen om barnets rättigheter och dess fakultativa protokoll. I princip bör riksdagen samtidigt också bedöma om Finland ska binda sig vid vissa internationella åtaganden vars genomförande det åtminstone delvis är fråga om. I så fall har riksdagen möjlighet att själv bedöma innehållet i de internationella åtagandena. Det faktum att bestämmelser som föreslås i nationella lagar har ett direkt samband med de internationella åtaganden som samtidigt är under behandling kan spela en viss roll också med tanke på förslaget behandlingsordning (se GrUU 19/1995 rd, GrUU 45/2000 rd och GrUU 18/2003 rd). Men lagutskottet anser att situationen nu är såtillvida exceptionell att det i bakgrunden också finns unionsrättsakter som staten är förpliktad att genomföra inom en viss utsatt tid. Samtidigt vet man att det kommer också andra internationella åtaganden om exakt samma saker som ska genomföras längre fram. I denna speciella situation är det enligt lagutskottet lämpligt med regeringens lösning att man i de föreslagna bestämmelserna beaktar också sådana internationella åtaganden som ännu inte kommit till riksdagen för godkännande. Men utskottet understryker att det föreliggande lagstiftningsprojektet inte på något sätt föregriper ett antagande av senare konventioner.

Med hänvisning till propositionens motivering och annan utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslaget men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Detaljmotivering**1. Lag om ändring av strafflagen***1 kap. Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt*

11 §. Kravet på dubbel straffbarhet. I paragrafens 2 mom. föreslås vissa tekniska ändringar eftersom det i propositionen föreslås att också 17 och 20 kap. ska ses över varvid paragrafnumreringen ändras.

Riksdagen har samtidigt med denna proposition behandlat regeringens proposition om godkännande av andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt och förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som hör till området för lagstiftningen och om ändring av 1 kap. 11 § strafflagen (RP 51/2004 rd — UtUB 7/2004 rd). De ändringar i strafflagen som lagutskottet har för behandling avses träda i kraft tidigare än protokollet i ovan nämnda proposition kan träda i kraft för Finlands del. Därför har det ansetts att lagförslagen lämpligen bör jämkas i samband med behandlingen av denna proposition. Den ändring som beror på att protokollet till konventionen ska sättas i kraft kräver att protokollet träder i kraft för Finlands del och därför är det nödvändigt att lagstifta särskilt genom förordning av statsrådet om ikraftträdandet av den nya 1 punkt som fogas till 1 kap. 11 § 2 mom. i strafflagen (se GrUU 16/2004 rd, s. 8/1). En sådan bemyndigandebestämmelse föreslås i ikraftträdandebestämmelsen i detta lagförslag.

Samordningen gör att de övriga punkterna i förteckningen blir ett nummer högre än i propositionen.

17 kap. Om brott mot allmän ordning

8 a §. Grovt ordnande av olaglig inresa. Brottrekvisitet i paragrafen är nytt. I paragrafens 2 punkten anges de försvårande grunderna och dessutom ska brottet som helhet bedömt vara grovt. Enligt första punkten är det en försvårande omständighet om någon uppsåtligen el-

ler genom grov oaktsamhet tillfogar någon annan svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller utsätter någon för synnerligen kännbart lidande. Vad som avses med "lidande" förblir mycket öppet trots att det förutsätts vara "synnerligen kännbart". Lagutskottet anser att det i författningstexten därför uttryckligen bör visas att lidandet är jämförligt med de övriga konsekvenserna i punkten. Det föreslår ett tillägg om detta i paragrafens första punkt.

18 §. Spridning av pornografisk bild. Regeringen föreslår ett flertal ändringar i paragrafen. I 4 mom. ingår en definition med en fastslagen åldersgräns. Enligt momentet betraktas som barn den som är yngre än 18 år och den vars ålder som inte kan utredas, om det finns grundad anledning att anta att personen är yngre än 18 år. Det nya 5 mom. innehåller en undantagsbestämmelse för straffbarhet. Momentet föreskriver att brottsrekvisitet i 1 mom. tillämpas inte, om bilden skildrar en person som har fyllt 16 år och som har samtyckt till att bilden tillverkas för hans eller hennes personliga bruk eller för att användas på ett sätt som han eller hon har bestämt och det mellan parterna inte råder någon stor skillnad i ålder eller skälslig och kroppslig mognad.

Av motiven till propositionen (s. 76/I) framgår det att bestämmelsen i första hand ska gälla situationer då en person som har fyllt 16 år ger en sådan bild till till exempel sin partner. I övrigt framgår det av bestämmelsen att undantagsbestämmelsen är tänkt att gälla bilder som ungefär jämnåriga personer tar av varandra. Åldersgränsen 16 år är den allmänna skyddsgränsen enligt bestämmelserna om sexualbrott. Det betyder att sexuellt umgänge med en person som är yngre än 16 år kan vara straffbart och betraktas som sexuellt utnyttjande av barn (SL 20:6). Åldersgränsen bygger på ett förslag från lagutskottet (LaUB 3/1998 rd, s. 23 — RP 6/1997 rd).

Under behandlingen i utskottet har det framkommit att den föreslagna undantagsbestämmelsen kan missförstås och tillämpningen tolkas alltför öppet. Bestämmelsen kan också stick i stäv med avsikten uppfattas som ett bevis för att

de aktiviteter som ingår i tillämpningsområdet är vanliga. Det syfte som anges i motiven till bestämmelsen kan dock anses godtagbart. Det primära syftet med bestämmelserna om barnpornografi är att skydda barn från att bli föremål för den sexuella exploatering som framställningen av barnpornografi innebär, sägs det i motiven till propositionen (s. 51/I). Med avseende på ett sådant skyddsmål vore det grundlöst att straffa en ung person som till exempel med sin partners samtycke, och partnern har passerat den skyddande åldersgränsen, tar bilder av honom eller henne som i övrigt omfattas av tillämpningsområdet för bestämmelsen eller som tillsammans med sin partner tar deras sexuella umgänge på video. Det är enligt utskottet klart att den typen av aktiviteter inte kan jämföras med framtagning av pornografiskt material. Aktiviteterna kan följaktligen inte bedömas i straffrättsligt hänseende på samma sätt. Situationer av den typen som avses i 5 mom. kan, enligt utskottet, också bedömas med hänsyn till att den person som bilden föreställer har gett sitt samtycke. Då kan de villkor som enligt straffrättens allmänna läror ska ställas på samtycke som grund för ansvarsfrihet tillämpas på dessa situationer. I vilket fall som helst kan också de allmänna bestämmelserna om åtgärdseftergift tillämpas. De tillåter åtgärdseftergift till exempel med hänvisning till gärningsmannens unga ålder. Av dessa skäl anser lagutskottet den föreslagna bestämmelsen vara onödig och föreslår att momentet stryks.

Lagutskottet har noterat att det händer att framför allt unga människor i elektronisk kommunikation på nätet, till exempel på internet, av tanklöshet kan göra sig skyldiga till aktiviteter som åtminstone vid en första bedömning uppfyller rekvisitet för "spridning". Vid tillämpningen av bestämmelsen är det därför angeläget att kravet på uppsåt uppfylls. I det sammanhanget spelar det en roll till exempel vilken uppfattning gärningsmannen har om åldern på den person som finns på bilden eller om bildens pornografiska karaktär över lag. Även om brottsrekvisitet anses vara uppfyllt kan det hända att de allmänna bestämmelserna om åtgärdseftergift är

tillämpliga, särskilt åtgärdseftergift på grund av personens unga ålder.

19 §. Innehav av barnpornografisk bild. I 2 mom. föreslås ett liknande undantag för straffbarheten vid en gärning som uppfyller rekvisitet som i 18 §. Med hänvisning till synpunkterna ovan föreslår utskottet att momentet stryks.

I detta sammanhang vill utskottet särskilt understryka att påståendet om samtycke måste vara trovärdigt. Dessutom kan det vara bra att påminna om att ett samtycke till innehav av bild som har getts på behörigt sätt också kan återkallas. Följaktligen kan den part som gett sitt samtycke till bilden när förhållandet tar slut meddela den andra parten att han eller hon inte längre har rätt att inneha bilden. I sådana fall ska innehav i första hand bedömas med hänsyn till det föreslagna brottsrekvisitet.

20 kap. Om sexualbrott

9 §. Koppleri. Tillämpningsområdet föreslås bli utvidgat genom ett tillägg om inkvartering och förmedling av kontaktuppgifter.

Enligt 1 mom. 1 punkten skall den som ordnar ett rum eller något annat ställe för samlag eller en därmed jämförlig sexuell handling som utförs av någon mot ersättning eller för en sedlighetssårande handling som mot ersättning utförs av ett barn under 18 år eller som inkvarterar en ovan avsedd person eller ett sådant barn och därigenom främjar gärningen på ett väsentligt sätt dömas för koppleri.

Av motiven (s. 82/I) framgår det att de sedlighetssårande handlingar av personer under 18 år som avses i punkten är att mot betalning delta i pornografiska filmer eller föreställningar alternativt att vara modell vid framställning av pornografiska bilder. Denna punkt bör tolkas på samma sätt som 17 kap. 19 §, sägs det i propositionen. Enligt lagrummet är innehav av barnpornografi en bildupptagning som visar ett barn som deltar i samlag eller därmed jämförbart sexuell umgänge eller som visar barn på något annat uppenbart sedlighetssårande sätt att betrakta som barnpornografisk bild. Syftet enligt motiven i propositionen sägs dock inte ut i 1 punk-

ten. I propositionen sägs att gärningarna ska vara sedlighetssårande på ett uppenbart sätt. Lagutskottet föreslår att ett tillägg fogas till punkten.

Enligt propositionen (s. 82/II) är det tänkt att straffbarheten ska begränsas till de fall då inkvarteringen är väsentlig dels för de aktiviteter som avses i punkten, dels för rörelseidkarens egen verksamhet. Detta innebär i klartext att inkvartering av prostituerade måste utgöra en betydande del av inkvarteringsrörelsen. Detta framgår inte av paragrafen. En kvantitativ bedömning av hur stor del av verksamheten som har kopplingar till prostitution kan inte uteslutande vara utslagsgivande, anser utskottet. Straffbarheten bör gälla den typ av fenomen i inkvarteringsrörelsen som dels är väsentliga för prostitutionen, dels i viss grad är permanenta. Därför föreslår utskottet att punkten omformuleras. Den nya formuleringen föreskriver att den som inkvarterar personer som utför den handling som avses i 1 punkten och därmed på ett väsentligt sätt bidrar till handlingen gör sig skyldig till koppleri, om verksamheten utgör en integrerad del av affärsrörelsen. Då omfattar straffbarheten också de fall då bara en liten del av hela inkvarteringskapaciteten utnyttjas av prostituerade, men då den typen av utnyttjande kan anses vara ett permanent fenomen i inkvarteringsrörelsen. Det handlar till exempel om situationer där då det är allmänt känt att det på vissa ställen går att få kontakt med prostituerade som är inkvarterade där. Däremot döms inte den som tillfälligt inkvarterar prostituerade för koppleri.

För att 1 punkten inte ska vara alltför svåräst och tung efter tilläggen föreslår lagutskottet att beskrivningen av gärningen bildar en egen punkt. Samtidigt ökar numreringen i propositionen med en punkt. Hänvisningen i 25 kap. 3 § 1 mom. behöver inte ändras på grund av omformuleringen.

I 3 punkten (2 punkten i RP) föreskrivs att den som genom förmedling av kontaktuppgifter eller på något annat sätt marknadsför att någon annan utför sådana handlingar ska dömas för koppleri. Bestämmelsen täcker in ett mycket stort område och begränsas inte i nämnvärd grad av

att regeringen i motiven (s. 85) understryker kravet på uppsåt. Vid bedömningen av uppsåt ska det enligt motiveringen läggas vikt vid bland annat om det i annonsen använts sådana uttryck som allmänt känns igen och förstås som förtäckta uttryck för prostitution.

Denna utgångspunkt kan betyda att också publiceringen av sådana meddelanden som inte handlar om "marknadsföring" av någon annans handlingar omfattas av straffbestämmelsen, påpekar grundlagsutskottet och anser att bestämmelsen måste preciseras. Med marknadsföring avses publicering av annonser som klart och tydligt försöker främja försäljningen av sexuella tjänster, påpekar regeringen i motiven till propositionen (s. 84). Kärnan i straffbestämmelsen är således att handlingen klart och tydligt ska vara målmedveten. Med hänvisning till detta föreslår lagutskottet att bestämmelsen ändras. Enligt den nya bestämmelsen gäller straffbarheten de fall då gärningsmannen de facto är medveten om att marknadsföringen väsentligt främjar den handling som avses i 1 mom. 1 punkten.

Det har påpekats för utskottet att paragrafen inte anser det vara straffbart koppleri om någon skjutsar prostituerade för att träffa kunder. Om transporttjänster arrangeras som ett led i koppleriorganisationen kan handlingen bedömas genom strafflagens bestämmelser om medhjälp, påpekar lagutskottet. Dessutom är det befogat att hänvisa till 4 punkten (3 punkten i RP) som föreskriver att den som på något annat sätt utnyttjar att någon utför sådana handlingar gör sig skyldig till koppleri om resten av brottsrekvisitet uppfylls. Bestämmelsen är dock inte täckt (se s. 86, första spalten) att gälla den nytta som de som tillhandahåller tjänster av olika slag, till exempel transporttjänster, har av prostitution. Avgränsningen behövs, anser lagutskottet.

9 a §. Grovt koppleri. Strafflagen föreslås få ett nytt brottsrekvisit, grovt koppleri. Detta för att det enligt vad det har framkommit inte räcker med en enda typ av handling för att få en proportionellt riktig straffrättslig bedömning. I rekvisitet räknas de försvårande omständigheterna upp.

Dessutom krävs det att gärningen bedömd som helhet är grov.

Enligt 1 mom. 3 punkten är en försvårande omständighet att någon uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, försätts i livshotande läge eller utsätts för synnerligen kännbart lidande. Med hänvisning till synpunkterna ovan i samband med 17 kap. 8 a § föreslår lagutskottet att punkten omformuleras till att det lidande som åsamkas till sin intensitet ska vara jämförlig med övriga konsekvenser som räknas upp i punkten.

Lagutskottet diskuterade också om de försvårande omständigheterna kunde kompletteras med brott som begås inom ramen för en organiserad kriminell grupp. Utskottet kom dock fram till att det vore en alltför snäv försvårande omständighet och inte skulle ta hänsyn till den typ av gärningar där den brottsliga verksamheten visserligen är mycket planerad, men den kriminella organisationen inte uppfyller kraven i definitionen på organiserad kriminell grupp. Därför tillstyrker utskottet 1 och 2 punkten i propositionen, där de försvårande omständigheterna består av ekonomisk vinning och ett mycket planmässigt utförande.

25 kap. Om brott mot friheten

3 §. *Människohandel.* Brotsrekvisitet för människohandel är en ny straffbestämmelse i strafflagen. Som regeringen säger i motiven till propositionen (s. 97/1) är problemet med bestämmelsen att metoden för att utföra brott vid koppleri i viss mån överlappar bestämmelsen om människohandel till den del människohandel avser att förmå någon att prostituera sig. Denna delvisa överlappning får ännu större relevans när det högsta straffet för den grundläggande formen av människohandel på grund av internationella förpliktelser är mycket hög: fängelse i sex år. Därför bör det, som regeringen säger, vid bedömningen av tillämpningsområdet understrykas att den som utsätts för människohandel är underkastad den andra i större omfattning än vid koppleri. Den som utsätts för människohandel är alltså kuvad på ett annat sätt, mer intensivt och mer övergripande, än vid koppleri. Brotsrekvi-

sitet vid människohandel kan komma att bedömas till exempel när någon med hjälp av de medel eller gärningar som avses i paragrafen förhindras att sluta med prostitution. Med hänvisning till det som sägs ovan är det i sådana fall fråga om mycket grova handlingar.

Brotsrekvisitet vid människohandel är formulerat genom tre avgränsade områden: metoder att begå brott, medel som används för brottet och syftet med brottet. Rekvisitetet måste uppfyllas inom alla tre delområden för att gärningen ska betraktas som människohandel. I propositionen redogör regeringen grundligt för de tre delområdena. Framför allt görs en omfattande tolkning av vissa medel för att begå brott. Med hänsyn till den höga straffskalan vid människohandel och de ospecifika begreppen i rekvisitetet (till exempel "beroende ställning" och "skyddslöst läge") understryker lagutskottet att de öppna begreppen i rekvisitetet för människohandel bör tolkas snävt i relation till koppleribestämmelserna. Därmed kan rekvisitetet för brottet människohandel begränsas till att gälla de allvarliga handlingar där den straffrättsliga bedömningen klart och tydligt kräver att bestämmelsen tillämpas.

I 2 punkten nämns att vilseleda någon annan som brotsrekvisit. Enligt motiven till propositionen (s. 90, första spalten) är det tänkt att bestämmelsen också ska täcka in utnyttjande av någon annans misstag. Utskottet föreslår att medlet skrivs in i bestämmelsen.

3 a §. *Grov människohandel.* Bestämmelsen om grov människohandel är ny som brottsrubricering, men materiellt sett täcker bestämmelsen in metoderna för människorov enligt 25 kap. 3 §.

Enligt 1 mom. 2 punkten är en försvårande omständighet att någon uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, försätts i livshotande läge eller utsätts för synnerligen kännbart lidande. Med hänvisning till synpunkterna ovan beträffande 17 kap. 8 a § föreslår lagutskottet att punkten ändras. Enligt den nya punkten ska det lidande som någon utsätts för till sin intensitet vara jämförlig med de andra konsekvenserna som räknas upp i punkten.

I 1 mom. 3 punkten föreskrivs om grov människohandel som riktar sig mot ett barn under 18 år. Som regeringen säger i motiven (s. 100/I) hänvisar Europeiska unionens rambeslut mot människohandel, som förslaget bygger på, till särskilt utsatta personer. Enligt rambeslutet ska "åtminstone" den som enligt nationell lagstiftning inte har uppnått sexuell myndighetsålder betraktas som offer. Utskottet menar att det finns andra utsatta grupper vid sidan av minderåriga och att handlingar mot dem bör betraktas som grova. Exempel på sådana grupper är människor med väsentligt nedsatt förmåga att försvara sig på grund av ett handikapp. Utskottet föreslår ett tillägg om detta i 1 mom. 3 punkten.

2. Lag om ändring av tvångsmedelslagen

5 a kap. Teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation

2 §. Förutsättningar för teleavlyssning. Förteckningen i paragrafen föreslås bli kompletterad med grovt ordnande av olaglig inresa, grov spridning av barnpornografisk bild samt människohandel och grov människohandel. Vidare föreslås ett nytt 3 mom. om grovt koppleri.

Under utskottsbehandlingen lyftes frågan om att utvidga rätten till teleavlyssning till grovt ordnande av olaglig inresa upp. Regeringen motiverar detta förslag mycket knapphändigt. I motiveringen (s. 62/I) sägs att grovt ordnande av olaglig inresa är ett brott där "teleavlyssning kunde vara till hjälp i det praktiska utredningsarbetet även om telekommunikationen till stor del kanske sker i utlandet och inte omfattas av finsk teleavlyssning". Utskottet är av den åsikten att motiveringen är otillräcklig. Teleavlyssning innebär ett mycket starkt ingrepp i skyddet för förtroliga meddelanden. För att ett sådant tvångsmedel ska kunna användas i större omfattning måste det gå att lägga fram övertygande motiv för att det ska kunna ge betydande fördelar vid brottsutredningen. Någon sådan utredning har inte lagts fram och därför föreslår utskottet att hänvisningen till grovt ordnande av olaglig inresa stryks i paragrafen. Grovt ordnan-

de av olaglig inresa handlar också med hänsyn till straffskalan om ett allvarligt brott och därmed är utskottet berett att pröva saken på nytt om det vid senare utredningar visar sig att teleavlyssning är nödvändigt för utredning också av dessa brott.

Lagutskottet har fäst sig vid att motiven för en utvidgning av tvångsmedlens räckvidd också i övrigt är relativt svaga. Utskottet bedömer att detta delvis har att göra med det allmänna problemet att ändringar i tvångsmedelslagen numera är nästan permanent anhängiga. Då finns det en viss risk för att ändringar i tvångsmedelslagen börjar betraktas som rutinmässiga och enbart som följer av ändringar i strafflagen. Utskottet har redan flera gånger tidigare påpekat att tvångsmedelslagen bör ses över i sin helhet (se LaUU 7/2004 rd, s. 2/I och LaUB 31/2002 rd, s. 4/II). Då kan det göras en samlad bedömning av de gällande tvångsmedlen och deras riktiga tillämpning. I det sammanhanget kan man också försöka differentiera användningen av tele-tvångsmedel med särskild hänsyn till användningen av det elektroniska kommunikationsnätet och anknytande särdrag.

4. Lag om ändring av 64 b § i utlänningslagen

Allmänt

En ny utlänningslag (301/2004) har trätt i kraft efter det att denna proposition avläts och därför är det nödvändigt att göra de ändringar i den nya lagen som behövs för att den föreliggande propositionen ska kunna godkännas. Lagutskottet föreslår därför en ny lag om ändring av 182 och 189 § i utlänningslagen i stället för det fjärde lagförslaget.

182 §. Avlyftande av påföljdsavgift för transportör. I 182 § hänvisas till bestämmelsen om ordnande av olaglig inresa i strafflagen. På grund av det första lagförslaget måste hänvisningen utvidgas till grovt ordnande av olaglig inresa.

189 §. Ordnanande av olaglig inresa. I paragrafen krävs motsvarande justering som i 182 §.

Motionerna

Lagmotion LM 16/2003 rd. Utskottet tillstyrker straffbestämmelsen om grovt koppleri i den form regeringen föreslår. Likaså föreslås bestämmelsen om teleavlyssning i tvångsmedelslagen bli godkänd enligt propositionen när det gäller grovt koppleri. Utskottet föreslår därför att lagmotionen förkastas.

Lagmotion LM 33/2003 rd. Utskottet föreslår att 17 kap. 18 § i strafflagen godkänns enligt propositionen med undantag för att 5 mom. i propositionen stryks. Därför föreslår utskottet att lagmotionen förkastas.

Lagmotion LM 148/2003 rd. Utskottet föreslår att lagmotionen förkastas eftersom straffskalan för straffbestämmelsen om koppleri föreslås bli godkänd i den form regeringen föreslår.

Åtgärdsmotion AM 16/2003 rd. Utskottet tillstyrker bestämmelsen om att teleavlyssning ska vara tillåten vid koppleribrottslighet såsom regeringen föreslår. De nya bestämmelserna om teleövervakning, teknisk avlyssning och obser-

vation samt teknisk spårning i 5 a kap. i tvångsmedelslagen trädde i kraft i början av 2004 och utskottet anser att de inte behöver ändras. Därför föreslår utskottet att åtgärdsmotionen förkastas.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår lagutskottet

att lagförslag 3 och 5—7 godkänns utan ändringar,

att lagförslag 1 och 2 godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att i stället för lagförslag 4 godkänns ett nytt lagförslag (Utskottets nya lagförslag),

att lagmotionerna LM 16/2003 rd, LM 33/2003 rd och LM 148/2003 rd förkastas och

att åtgärdsmotion AM 16/2003 rd förkastas.

Utskottets ändringsförslag**1.****Lag****om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 1 kap. 7 § 3 mom., 11 § 2 mom., 15 kap. 10 § 1 mom., 17 kap. 7 § 2 mom., 8 § 1 mom. och 18 §, 18 a §, 19 § och 24 §, 20 kap. 8 § och 9 § 1 mom. och 25 kap. 3 §, sådana de lyder, 1 kap. 7 § 3 mom. och 15 kap. 10 § 1 mom. i lag 17/2003, 1 kap. 11 § 2 mom. i lag 604/2002, 17 kap. 7 § 2 mom. i lag 756/2000, 17 kap. 8 § 1 mom., 18 och 19 § samt 20 kap. 8 § och 9 § 1 mom. i lag 563/1988 samt 17 kap. 18 a § i lag 777/2000 och 24 § i lag 142/2003 samt 25 kap. 3 § i lag 578/1995, och

fogas till 17 kap. en ny 8 a § och en ny 18 b §, till 20 kap. en ny 9 a § och en ny 13 § samt till 25 kap. en ny 3 a § och en ny 10 § som följer:

1 kap.

Om tillämpningsområdet för finsk straffrätt7 §
(Som i RP)

11 §

Kravet på dubbel straffbarhet

Även om lagen på gärningsorten inte föreskriver något straff för gärningen, tillämpas finsk lag på gärningen, om den har begåtts av en finsk medborgare eller en i 6 § 3 mom. 1 punkten avsedd person och straff för gärningen föreskrivs

1) i 11 kap. 1 eller 2 §, om gärningen är sådant krigföringsbrott eller grovt krigföringsbrott eller delaktighetsgärning i sådana, som avses i artikel 15 i det andra protokollet till Haagkonventionen från år 1954 om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt, (ny punkt)

(2—8 punkten som 1—7 punkten i RP)

15 kap.

Om brott mot rättskipning10 §
(Som i RP)

17 kap.

Om brott mot allmän ordning7 och 8 §
(Som i RP)

8 a §

Grovt ordnande av olaglig inresa

Om vid ordnande av olaglig inresa

1) någon uppsåtligt eller genom grov oaktsamhet tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, försätts i livshotande läge eller utsätts

för därmed jämförligt synnerligen kännbart lidande, eller

2) brottet har begåtts som ett led i en i 1 a § 4 mom. avsedd organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet,

och gärningen även bedömd som en helhet är grov, skall gärningsmannen dömas för *grovt ordnande av olaglig inresa* till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

18 §

Spridning av pornografisk bild(1—4 mom. som i RP)
(5 mom. *utesl.*)18 a och 18 b §
(Som i RP)

19 §

Innehav av barnpornografisk bild(1 mom. som i RP)
(2 mom. *utesl.*)24 §
(Som i RP)

20 kap.

Om sexualbrott8 §
(Som i RP)

9 §

Koppleri

Den som för att skaffa sig eller någon annan ekonomisk vinning

1) ordnar ett rum eller något annat ställe för samlag eller en därmed jämförlig sexuell handling som utförs av någon mot ersättning eller för en *uppenbart* sedlighetssårande handling som

mot ersättning utförs av ett barn under aderton år (utesl.)

2) väsentligt främjar en sådan handling genom att som en etablerad del av sin affärsverksamhet inkvartera någon som utför handlingen (ny punkt),

3) genom förmedling av kontaktuppgifter eller på annat sätt marknadsför att någon annan utför sådana handlingar, *medveten om att detta handlande väsentligt främjar gärningens fullbordan*,

(4 och 5 punkten som 3 och 4 punkten i RP)
skall för *koppleri* dömas till böter eller fängelse i högst tre år.

---

9 a §

Grovt koppleri

Om vid koppleri

(1 och 2 punkten som i RP)

3) någon uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, försätts i livshotande läge eller utsätts för *därmed jämförligt* synnerligen kännbart lidande, eller

4) föremålet för brottet är ett barn under aderton år

och gärningen även bedömd som en helhet är grov, skall gärningsmannen för *grovt koppleri* dömas till fängelse i minst sex år.

(2 mom. som i RP)

13 §

(Som i RP)

25 kap.

Om brott mot friheten

3 §

Människohandel

Den som genom att

(1 punkten som i RP)

2) vilseleda någon annan *eller genom att utnyttja att någon vilseletts*

(3 och 4 punkten som i RP)

tar kontroll över någon eller rekryterar, överlåter, transporterar, tar emot eller inhyser någon i syfte att göra honom eller henne till föremål för sexuellt utnyttjande enligt 20 kap. 9 § 1 mom. 1 punkten eller därmed jämförligt sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller andra förhållanden som kränker människovärdet eller i syfte att avlägsna organ eller vävnader i ekonomiskt vinnings- syfte, skall för *människohandel* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

(2 och 3 mom. som i RP)

3 a §

Grov människohandel

Om vid människohandel

(1 punkten som i RP)

2) någon uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, försätts i livshotande läge eller utsätts för *därmed jämförligt* synnerligen kännbart lidande,

3) brottet riktar sig mot ett barn under aderton år *eller mot en person som har en väsentligt nedsatt förmåga att försvara sig*, eller

(4 punkten som i RP)

och gärningen även bedömd som en helhet är grov, skall gärningsmannen för *grovt människohandel* dömas till fängelse i minst två och högst tio år.

(2 och 3 mom. som i RP)

10 §

(Som i RP)

Denna lag träder i kraft den 20 . *Bestämmelsen i 1 kap. 11 § 2 mom. 1 punkten trä-*

der dock i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning av statsrådet.

2.

Lag

om ändring av tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 5 a kap. 2 § och 4 § 3 mom., sådana de lyder i lag 646/2003, som följer:

5 a kap.

Teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation

2 §

Förutsättningar för teleavlyssning

När någon är skäligen misstänkt för (1—3 punkten som i RP)
4) (*utesl.*) grov spridning av barnpornografisk bild,
(5—17 punkten som i RP)
kan den myndighet som sköter förundersökningen av brottet beviljas tillstånd att avlyssna och uppta telemeddelanden som den misstänkte

sänder från en teleanslutning, teleadress eller teleterminalutrustning som personen innehar eller annars kan antas använda eller som förmedlas till en sådan teleanslutning, teleadress eller teleterminalutrustning och är avsedda för den misstänkte, om de uppgifter som fås kan antas vara av synnerlig vikt för utredning av brottet.
(2 och 3 mom. som i RP)

4 §

(Som i RP)

Ikraftträdandebestämmelsen
(Som i RP)

Utskottets nya lagförslag

4.

Lag

om ändring av 182 och 189 § utlänningslagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i utlänningslagen av den 30 april 2004 (301/2004) 182 och 189 § som följer:

182 §

Avlyftande av påföljdsavgift för transportör

Den myndighet som påfört en påföljdsavgift för en transportör skall avlyfta avgiften, om

1) en utlänning får stanna i landet därför att uppehållstillstånd beviljas honom eller henne på grund av flyktingskap, behov av skydd eller tillfälligt skydd, eller

2) en transportör döms till straff med stöd av 17 kap. 8 § strafflagen för ordnande av olaglig

inresa eller med stöd av 17 kap. 8 a § för grovt ordnande av olaglig inresa.

189 §

Ordnande av olaglig inresa

Bestämmelser om straff för ordnande av olaglig inresa *och grovt ordnande av olaglig inresa* finns i 17 kap. 8 *och 8 a §* i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 3 juni 2004

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Tuija Brax /gröna
vordf. Susanna Rahkonen /sd
medl. Esko Ahonen /cent
Lasse Hautala /cent
Lauri Oinonen /cent
Heli Paasio /sd

Jukka Roos /sd
Tero Rönni /sd
Pertti Salovaara /cent
Minna Siirö /vänst
Jan Vapaavuori /saml
ers. Päivi Räsänen /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Risto Eerola.